

Avalikkussfäär – mis see on?

Avalikkussfäär on sõna, mida me reeglina oma igapäevavestlustes ei kasuta. Mõnevõrra tuttavam on ehk mõiste „avalik ruum“, mis märgib näiteks linnaruumi, avalikus omandis olevaid välialasid, aga ka üldiseks kasutuseks mõeldud hooneid. Neid kõiki ühendab ja iseloomustab see, et põhimõtteliselt on kõigil õigus sellele ligi pääseda (ehkki mitte alati tingimusteta õigus seal viibida, näiteks kõrvalistel isikutel öisel ajal kooliterritooriumil), need on reeglina mõeldud mingi üldise hüve pakkumiseks, ning reeglina on olemas mingid reeglid (kasvõi üldised käitumisreeglid ja head tavad, kui mitte koguni seadused või sisekorraeskirjad), mille järgi sealne tegevus on korraldatud.

Midagi sarnast on ka avalikkussfäär, ehkki selle funktsioon on selgelt määratletud: see on **poliitiline**. Avalikkussfääriks nimetatakse mõttelist või **kommunikatiivset „ruumi“**, kus toimuvad ühiskondlikud arutelud. Koht, kus lepatakse kokku ühishuve puudutavas ning sõnastatakse edasised eesmärgid. „Ruum“ oli siinkohal jutumärkides, sest me ei saa füüsiliselt määratleda selle pind- või ruumala, seda üheselt positsioneerida. Pigem on see nagu midagi, mida eelsokraatilised filosoofid „eetriks“ nimetasid. Osaga avalikkussfäärist teeme seda meiegi tänapäeval. Nimelt on see, mis paneb avalikkussfääri liikuma ja teeb nähtavaks, eeskätt ajakirjandus, ringhääling, internetifoorumid, avalikud esinemised jms.

Avalikkussfääri põhiline funktsioon on olla ruum, kus **arutleda ja vaielda üldist hüve puudutavates küsimustes** – näiteks selle üle, millised peaksid olema valitsuse prioriteedid, kuidas korraldada üht või teist eluvaldkonda või rääkida selgeks mängureegleid. Koos institutsioonidega on see üks põhilisi demokraatia aluseid kaasaegses ühiskonnas. Just avalikkussfäär on see, kus peaksid kajastatud saama erinevad vaatepunktid, välja käidud osapoolte argumentid ning kus siis kõigil on võimalik ka nende argumentide ja seisukohtade kandvust ja meeldivust hinnata. Ent see on teatud määral ka tähenduste loomise ja levitamise keskkond. Just avalikkussfääri kaudu saame me suurema osa oma infost poliitilise elu kohta, seal omandame me oma vaated ja hoiakud, seal kujunevad ka üldisemad suhtlusnormid. Seega on see ka üks **poliitiline sotsialiseerija**.

Sageli ongi **see üks põhiline demokraatia kanal kaasaegses ühiskonnas**, mille kaudu inimestel poliitikas on võimalik osaleda – erinevaid esinduskogusid ju saame valida üksnes mitme aasta tagant (ja ka siis ei osutu valitu alati rahvaesindajaks), meediat jälgime aga iga päev ning ka oma häält ja arvamust saame kuuldavaks teha, näiteks kirjutades lehte

lugejakirju, internetis poliitilistes diskussioonides osaledes, avaliku arvamuse uuringutes sõna saades või kasvõi pikette korraldades, märksa sagedamini.

Seepärast on ka oluline avalikkussfääri avatus ehk **võrdne ligipääsetavus maksimaalsele hulga inimestele** ülioluline – mis demokraatia see on, kui osalema küünitab vaid käputäis. Loomulikult võib siinkohal vaielda, kas ajaleht, mille lugemise eest tuleb maksta, on tegelikult kõigile ligipääsetav. Osa teoreetikuist sellega nõus ei ole, väites, et see lülitab tasa vähem maksujõulise osa kodanikkonnast; osa aga küll – lehe lugemine maksab kõigi jaoks võrdselt näiteks 1 euro – see summa pole ebamõistlikult suur ning seega osalust takistada ei tohiks.